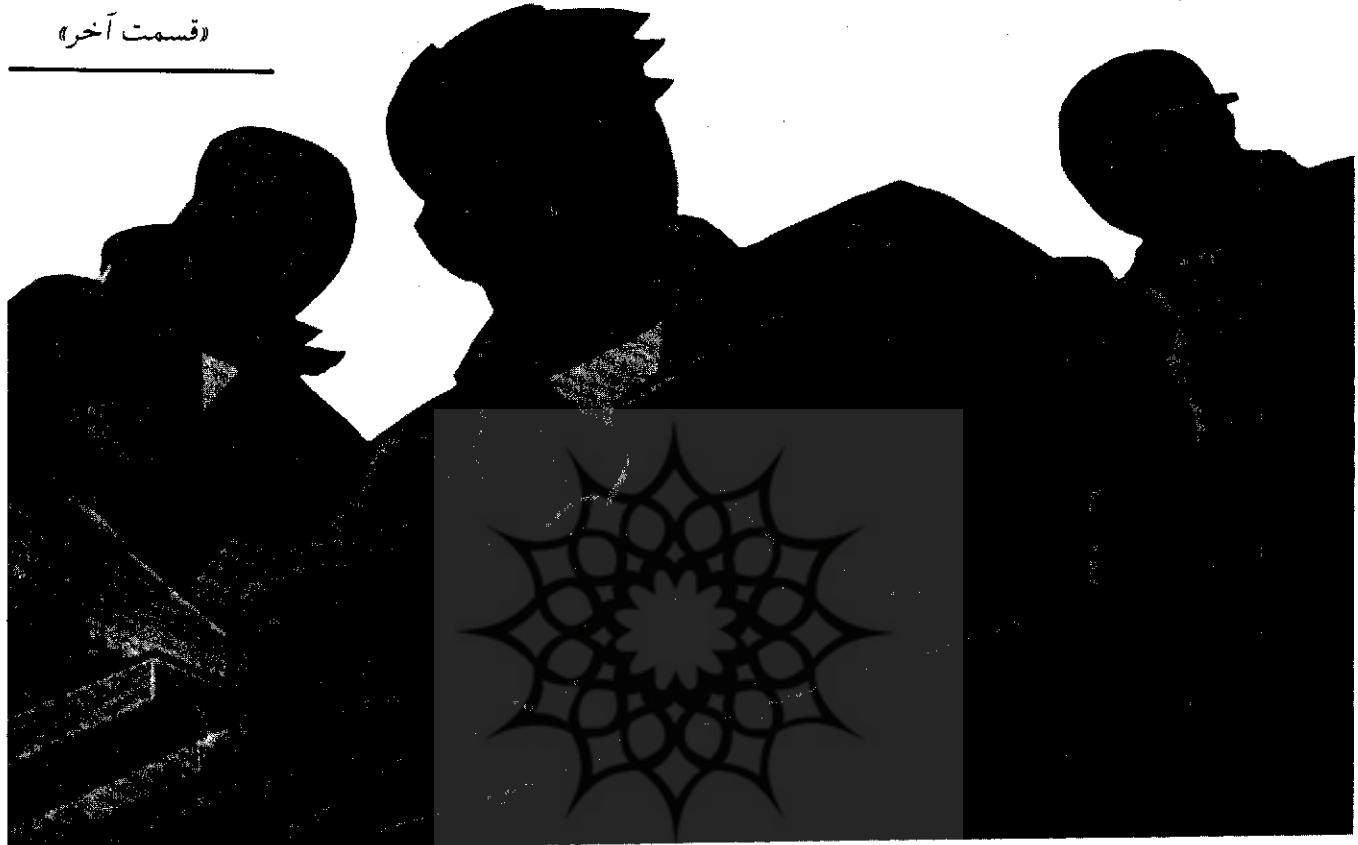

سهم مشارکت کارگران در افزایش بهره‌وری

(قسمت آخر)

مشاوره و اتحادیه‌های کارگری

نوشته: جونز شریگل

ترجمه: عبدالله طاهری

رئیس افتخاری انجمن بین‌المللی کاروتأمین اجتماعی سوئیس

در پیش نخست این مقاله، مطالبی در زمینه علاقه کارفرمایان و کارگران و تشکیلات مشورتی و مشاوره و مذاکرات دسته جمعی در محیط‌های صنعتی ارائه گردید. در این بخش که در واقع بخش پایان این مقاله می‌باشد مباحثی تحت عنوان مشاوره و اتحادیه‌های کارگری، مفهوم مشاوره، رهیافت آسیایی روابط کار - مدیریت، مشاجرات نیروی کار، هماهنگی در روابط کار - مدیریت و چند مطلب خواندنی دیگر از نظر خوانندگان ارجمند خواهد گذشت.

حقیقت امر این است که بسیاری از اتحادیه‌های کارگری درمورد هر نوع مشاوره‌ها کارگران دچار شک و تردید می‌شوند و یا حتی مخالف آن هستند. زیرا آنرا نه تنها مکمل مذاکرات دسته جمعی نمی‌دانند، بلکه تهدیدی برای جایگزینی یا تضعیف مذاکرات دسته جمعی به شمار می‌آورند. این که آیا شوراهای کارگری یا دیگر هیأت‌های مشاوره‌ای که شامل نمایندگان کارگران است و از جانب خود کارگران و نه از سوی اتحادیه‌های کارگری انتخاب می‌شوند، توسط دولت یا کارفرمایان بطور عملده به عنوان وسیله‌ای برای تضعیف فعالیت اتحادیه‌های کارگری مورد استفاده قرار می‌گیرند و یا اینکه چنین تضعیفهایی نتیجه طبیعی عملکرد خوب برنامه مشاوره «کار - مدیریت» است، همواره قابل تشخیص نیست. ولی باید به این نکته توجه

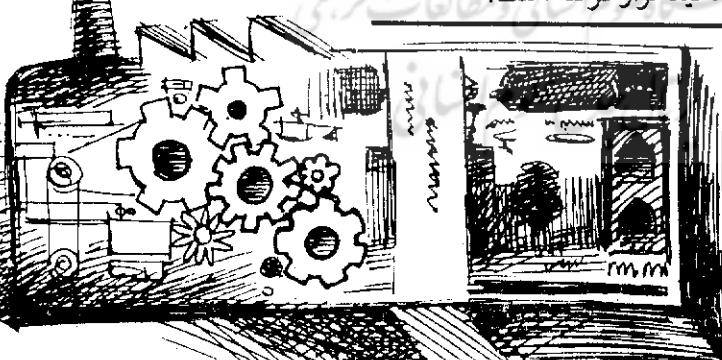
اتحادیه در سطح بالا، بویژه هنگامی که در تعامل دائم باشند تقریباً همواره تاحدی شامل عناصر اطلاعاتی، مباحثه‌ای، مشاوره‌ای، مذاکره‌ای وغیره است که اگر یک اصطلاح جدید در فرهنگ لغات روابط صنعتی وارد شود به واقعیت نزدیکتر خواهد بود، یعنی عبارت: «دادوسته‌های دسته‌جمعی».

رهیافت آسیائی روابط کار- مدیریت

مطلوبی که در صحنۀ روابط صنعتی آسیایی بسیار مهم است این است که در حقیقت روابط مدیریت - اتحادیه کارگری در مؤسسات ژاپنی در یک واقعیت انعکاس می‌باشد. به طوری که مراحلی مانند «مشاوره»، «بحث» و «مذاکره» که در کشورهای غربی بسیار مورد بحث و جدل قرار می‌شوند. ژاپنی‌ها این موضوع را به خوبی می‌دانند. مشکل این است که چگونه آنرا برای افرادی که از خارج به صحنۀ روابط صنعتی ژاپن نگاه می‌کنند، توضیح دهند. پروفسور «هانامی تاداشی» کارشناس بر جسته روابط صنعتی ژاپن می‌نویسد: «بیشترین مذاکرات ژاپنی‌ها در واقع بواسطه تفاهم بدون گفخار صورت می‌گیرد».

به نظر می‌رسد سیستم روابط صنعتی ژاپن به آرامی وظيفة خود را انجام می‌دهد. این سیستم با سیستمهای غربی تفاوت دارد. در آنجا

(۱۹۷۴)

حقوق دوچانبه و اجبار مدیریت، اتحادیه‌های کارگری و شوراهای کار یا هیئت‌های مشابه معمولاً به تفصیل توسط قانون یا قرارداد تعریف شده‌اند. برای مثال، در سوئد یا آلمان، فرانسه، ایتالیا و اتریش توسط قوانین مربوطه بیان شده‌اند.

شیوه‌های روابط صنعتی ژاپنی‌ها که در طول ۲۰ تا ۳۰ سال تا حد بسیار زیادی موفقیت‌آمیز بوده تنها بیان «تیبونیزم» نیست،

تفییر در وضعیت تصمیم خود به عنوان نتیجه مشاوره قائل باشد. به همین دلیل درسیاری از مؤسسات آسیایی و مؤسسات دیگر کشورها، کارگران تمامی علاوه خود را جهت مشارکت در موارد مشاوره‌ای از دست داده‌اند. چند سال پیش این موضوع در گردهمایی فنی «ازامان بین‌المللی کار» مورد بحث قرار گرفت و این نتیجه حاصل شد که مدیریت همواره باید از این امر اطمینان داشته باشد که کارکنانی که ارتباط خاصی با آنها وجود دارد، این فرصت را داشته باشند تا پرسش کنند و مشاهدات حضوری و تمایلات و به طور کلی دیدگاهها و واکنشهای خود را به اطلاع مدیریت برسانند.

از این بررسیها یک نتیجه عملی پراهمیت برای روابط عملی روزانه «نیروی کارگری» کارگردانیت در سطح مؤسسه و محل کار به دست می‌آید. به این معنی که مشاوره از یک سو در نیمه راه میان اطلاعات یک چانبه از تصمیمات کارگران که قبلًاً توسط مدیریت اتخاذ گردیده، واخ

* اگر مدیریت، مشاوره را به صورت تشریفات مغضن درنظر بگیرد، از کمترین فایده عملی برخوردار خواهد بود، به ویژه در موقعیتی که مدیریت تصمیم خود را پیش‌بایش گرفته باشد.

* ماهیت تصمیم‌گیری دسته‌جمعی به عنوان چنینی از فرهنگ آسیایی علاوه بر ژاپن برای دیگر کشورهای آسیایی نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

داشت که عدم رضایت مدیریت در مذاکره با اتحادیه‌های کارگری در مورد دستمزد و شرایط کار و همچنین ترجیح مدیریت برای مشاوره مشترک علاوه بر مذاکرات دسته جمعی، مختص کشورهایی است که در آنها اتحادیه‌های کارگری، یا «فسدراسیون»، «آساویا» (کنفردراسیون) های آنها درگیر سیاست کلی بوده و غالب در نماس نزدیک با گروههای سیاسی مخالف دولت هستند. تعدد اتحادیه‌های کارگری سیاسی و عقیدتی به عنوان پدیده‌ای قابل توجه در بعضی از کشورهای آسیائی نظیر هندستان، بنگلادش، پاکستان، سریلانکا و تا حدی فیلیپین ابراز وجود می‌کند. در اهمیت این نکته که تعدد اتحادیه‌های کارگری و سیاسی شدن آنها مانع همکاری شناخته شده، نیروی کسار و مدیریت می‌شود کسی دچار تردید نخواهد شد. اما به هر حال تعدد اتحادیه‌های کارگری عنصر مهم آزادی جامعه است. و این خود اتحادیه‌های دولت و کارفرمایان هستند که می‌توانند در مورد ساختار، سیاستها و اهدافشان تصمیم بگیرند.

با توجه به این بررسیها و نیز براساس تجربه بسیاری از کشورهای جهان می‌توان به این نتیجه رسید که توافقهای مربوط به همکاری و مشاوره «نیروی کار- مدیریت» در سطح مؤسسه، چنانچه طوری طراحی وارانه و اجرا شوند که نه برعلیه اتحادیه‌های کارگری بلکه در جهت توافق و حمایت آنها باشند، بطور قطع در درازمدت نویدبخشن خواهد بود.

مفهوم مشاوره

به نظر می‌رسد در این مورد که مشاوره «نیروی کار- مدیریت» که گاهی ارتباط دوچانبه نامیده می‌شود شامل دو عنصر اساسی است یک توافق نظر کلی وجود دارد: نخست اجبار کارفرمایان برای مطلع کردن کارگران و نمایندگان آنها از طرحها و مناقص خود در محدوده‌ای که بر منافع کارگران اثر می‌گذارد و دوم اجبار کارفرمایان برای مشارکت در برخی از مباحث و گفتگوها با کارگران و نمایندگان آنها به روشنی که در آن نمایندگان کارگران بتوانند نظرات خود را بعداً در مورد معاشره‌ای انتخابی به مدیریت ارائه کنند. این بدان معناست که اگر مدیریت، مشاوره را به صورت تشریفات مغضن درنظر بگیرد، از کمترین فایده عملی برخوردار خواهد بود، به ویژه در موقعیتی که مدیریت تصمیم خود را پیش‌بایش گرفته باشد و یا شیوه‌های رفتار مشخص را تعیین کرده باشد، بدون آنکه کمترین فرصت را برای اداری و نمایندگان کارگران، مدیران و رهبران

سوی دیگر مذاکره دوچانبه دسته‌جمعی قرار می‌گیرد که به قرارداد بین کارفرمایان و کارگران می‌انجامد. اما برخلاف مفهوم نظری، در روابط عملی روزانه «نیروی کار- مدیریت» در مؤسسه هیچ حد فاصل روشنی میان اطلاعات «مشاوره» بحث، گفتگو و یا مذاکره نمی‌تواند وجود داشته باشد. روابط بین سپرستان و کارگران، مدیران اداری و نمایندگان کارگران، مدیران و رهبران

بلکه شامل یک عنصر "آسیایی" نیز می‌شود که می‌تواند در ارتباط مستقیم با دیگر کشورهای آسیایی باشد.

اکنون اگر به منظور اصلی این گزارش، یعنی مشاوره به عنوان ابزاری برای بهبود بهره‌وری بازگردید و نیز برای درک بهتر مواردی که در روابط "نیروی کار- مدیریت" در غرب و آسیا مشترک هستند و مواردی که باهم اختلاف دارند، تلاش کنیم؛ لازم است نگاه دقیق‌تری به طرق تصمیم‌گیری در مؤسسات غربی و آسیایی داشته باشیم. در این صورت است که تفاوت‌ها آشکار می‌شود. درحالی که در مؤسسات غربی با الگوی صریح سلطنت، خطوط دستور و کنترل تصمیمات بر طبق موازین قانونی در سطح بالا اتخاذ می‌شوند و سپس به سطح کارگاهی انتقال داده می‌شوند تا به اجرا درآیند، تصمیم‌گیری در بسیاری از مؤسسات آسیایی به طور وضوح پراکنده‌تر و دسته‌جمعی‌تر است. در اینجا مجدداً سیستم مدیریت مؤسسات زبانی بیشتر موضوع بررسی و تحقیق بوده است. این امر به زبان محدود نمی‌شود. ماهیت دسته‌جمعی تصمیم‌گیری به عنوان جنبه‌ای از فرهنگ آسیایی برای دیگر کشورهای آسیایی نیز مورد تأکید قرار گرفته است، همان‌گونه که تحقیقات انجام شده در تایلند نشان می‌دهد یا نمونه دیگر در رستاهای هندستان است. تحت این سیستم مفاهیم مانند مشاوره، مذاکره یا مشارکت کارگران در یک چشم‌انداز مقاومت ظاهر می‌شوند.

در حقیقت لازم است به آنها در رابطه با تمايلات، رسوم، ارزشها والگوهای رفتاری مردم در آسیا معنای جدیدی داده شود. این مسئله در یک گردنهایی "سازمان بین‌المللی کار" که چند سال پیش در سنگاپور تشکیل شد، مورد بحث قرار گرفت و در آن، ارتباط بین روابط نیروی کار و توسعه در آسیا مورد بررسی قرار گرفت. در گزارش این گردنهایی آمده است که عبارتی نظری: "مذاکرات دسته‌جمعی"، "مشاوره نیروی کار- مدیریت"، "مصالحه"، "مشارکت کارگران" و دیگر عبارات در کشورهای آسیایی نیاز به تجدیدنظر و شاید تعریف مجدد دارند. اما تا این زمان تجدیدنظری صورت نگرفته است.

مشاجرات نیروی کار

نیاز شدید به همکاری "نیروی کار- مدیریت" در مؤسسات آسیایی یا به عبارت دیگر نیاز به شبیه‌های روابط کار که نسبت به صنایع غربی به لحاظ فرهنگی دشمنی و تضاد کمتری دارند نباید ما را از این حقیقت خافل کند که

در کشورهای آسیایی نیز اختلاف بین علائق کارفرمایان و کارگران ممکن است چنان شدید گردد که تمام تلاشها برای رسیدن به راه حل از طریق گفتوگو بدون نتیجه باشد. مشاجرات نیروی کار که گاهی به توقف کار منجر می‌شود، واقعیتی از روابط کار در تمام کشورهای منطقه است. حق اعتماد یک حق همگانی انسانی است. تجربه

نشان داده است که با ممنوعیت قانونی نمی‌توان از توقف کار اجتناب کرد. نباید فراموش کرد که در بسیاری از مواقع یک اعتماد بیشتر نشانه‌ای از تضاد کار و مدیریت است. اغلب موارد بیم آن می‌رود که توقف کار نه تنها ممکن است بر تولید و توزیع کالاها و خدمات اثر سوء بگذارد، بلکه ممکن است نظم عمومی را نیز مختلف سازد. دولتها از این وحشت دارند که توقف کار ممکن است به توسعه ملی صدمه وارد سازد. با وجود این در دورنمایی بلند مدت، جلوگیری از اعتماد با سیاستهای سازنده روابط کار، مؤثرتر از جلوگیری از آن توسط قانون، دادگاه یا نیروی

* بروای مردم اروپا و شمال آمریکا، واژه "هماهنگی" در فرهنگ لغات روابط صنعتی وجود ندارد.

* اگر هدف، دستیابی به افزایش بهره‌وری است، پذیرش برخی از اشکال مشارکت کارگران الزامی است.

انتظامی خواهد بود. این امر تا حد زیادی به حفظ آبرو و به هنر آسیایی‌ها مربوط می‌شود که بیشتر به دنبال مصالحه هستند تا در صدد تحمیل یک توافق اجباری توسط گروه ثالث باشند.

در مورد آسیا، این پیشنهاد که اصول و مقررات مربوط به اعمال حق اعتماد و تنظیم صحیح توقف کار باید بیشتر توسط سازمانهای کارگری و کارفرمایان مورد مذاکره و توافق قرار گیرد تا توسط مرجع قانونگذاری، یک واقعیت است. برای مثال برخی از مجموعه قوانین تنظیم روابط صنعتی که مورد توافق سازمانهای مرکزی کارگران و کارگران است و گاهی نیز دولت در این امر کمک می‌کند. ویرای نمونه در کشورهای فیجی، هندستان، مالزی، تایلند و سنگاپور وجود دارند، شامل برخی از اصول پذیرفته شده اختیاری در ارتباط با مشاجرات نیروی کار و گاهی توقف کار هستند.

برای بیان این مطلب، مجموعه قوانین اجرایی برای توسعه روابط کار در تایلند تأکید

زیادی بر مصالحه دارد و اعمال حق اعتماد یا راکد گذاشتن موضوع را منوط به سه شرط می‌سازد: یک اختصار قبلي حداقل ۲۴ روز زودتر از اعمال منظور، خاتمه یافتن مدت توافق موجود و سرانجام یک رأی‌گیری و نظرخواهی مخفی.

البته روشن است که هنوز چنین مجموعه قوانینی مورد توافق در تمام کشورها به مرحله اجرا در نیامده ولی بدون شک در سالهای اخیر پیشرفتی در این زمینه برویه در برخی از کشورهای آسیای صورت گرفته است.

هماهنگی در روابط کار- مدیریت

هنگامی که آسیایی‌ها، از جمله رهبران اتحادیه‌های کارگری آسیا به هدف سیاست روابط صنعتی خود اشاره می‌کنند، شاهدان غربی صحنۀ روابط صنعتی آسیا، اغلب در مورد استفاده مدام از اصطلاح "هماهنگی" یا "روابط هماهنگ نیروی کار" متعجب می‌شوند. از دیدگاه یک فرد غربی هماهنگی کامل در روابط میان کارگران و کارفرمایان غیرقابل تصور است. برای مردم اروپا و شمال امریکا واژه "هماهنگی" در فرهنگ لغات روابط صنعتی وجود ندارد.

یک تحلیل دقیق نشان می‌دهد که کلمة یونانی "هارمونی" (هماهنگی) ابتدا برای موسیقی بکار گرفته شد و تصویری را که آسیایی‌ها از آن در ذهن داشتندبه خوبی نشان نمی‌داد. ترجمه‌ای انگلیسی اصطلاح زبانی "وا-نو-سی شین" نیز "روح هماهنگی" است. عبارت کامل آن چنین است: "همکاری در یک روح هماهنگ گرایانه‌ترین چیز است".

آنچه مسلم است مردم زبان و آسیا به عنوان یک مجموعه کل، وجود تفاوت علائق را به خوبی درک کرده‌اند ولی آنها احساس می‌کنند که باید تلاشهای جدی‌تری برای حل چنین اختلافاتی از طریق همکاری صورت گیرد تا از موقعیت‌هایی که مشاجره را در جهت رسیدن به مصالحه مشکل می‌سازد اجتناب گردد. آسیایی‌ها درستجوی راه حل‌هایی هستند که اصل کلی همکاری را منوط به جریانهای قابل اجرای روابط کار در سطح مؤسسه می‌کنند. هنگامی که آنها به مشکلات جاری نیروی کار مانند تدارک تسهیلات رفاهی، حمایت از امنیت شغلی، اقدام مقتصی در مورد شکایات، دستمزدهای منصفانه، شرایط کار مناسب، معیارهای کارآمد سلامتی و امنیت و تمام موارد دیگری که احتمال برخورد می‌دانند، کارگران و کارفرمایان وجود دارد، می‌پردازند، هیچ محدودیتی نباید برای ابتکار

و خلاقیت وجود داشته باشد.

مدیریت و سیاست پرسنلی

به منظور حصول هدف همکاری، قدم نخست باید از مدیریت شروع شود. رهبران اتحادیه کارگران آسیایی نمی‌توانند مخالف این باشند که کارفرمایان باید در حالی که قدرت اقتصادی دارند، قدم اول را بردارند.

این پیش‌قدمی مدیریت، «سیاست پرسنلی» نامیده می‌شود. پیشنهاد و تنظیم سیاست پرسنلی وظيفة ساده‌ای نیست، این کار مستلزم استعداد و شیوه برخورد خاص درجهت مؤسسه و افرادی است که در آن مؤسسه کار می‌کنند. از آنجایی که در بسیاری از کشورهای آسیایی، صنعتی شدن فقط در چند دهه پیش با کمتر شروع شده، نمی‌توان انتظار داشت که در هر زمینه، تغییر اساسی در اندیشه که پیش نیاز صنعتی شدن بلندمدت است صورت گرفته باشد. در اینجا دوباره می‌توان از تجربه ژاپنی‌ها استفاده فراوان کرد که در آن مدیریت به عنوان یک فرآیند درازمدت مدنظر است و در آن منافع آنی در اولویت نخست قرار ندارد.

یک قسمت مهم از مدیریت، مدیریت پرسنلی است و مدیریت پرسنلی به معنی طرح‌ریزی و به کارگیری سیاست پرسنلی است. مشکل این است که کتب مدیریت پرسنلی غربی فقط با اختیاط زیاد و محدودیتها بیشمار در مؤسسه‌ای اسیایی قابل استفاده هستند. راهنمایی‌های مربوط به سیاستهای طرح‌ریزی پرسنلی که سازگاریا ارزشها، آمال، انگیزه‌ها والگوهای رفتاری مردم آسیاست، به نظر نمی‌آید که هنوز قابل حصول باشند.

یکی از حقایق اساسی در مورد هر نوع مشارکت کارگران با هرکیفیتی، این است که سهم کارگران در تصمیم‌گیری به معنی سهم کردن کارگران در مستولیتهاست که از تصمیمات اتخاذ شده به صورت مشترک ناشی می‌شود. کارگران در مستولیتهاست که از تصمیمات اتخاذ شده به طور طبیعی انتظار دارند در مقابل آن چیزی به دست آورند و آن چیز همکاری کارگران و تمهید آنان برای موقوفیت مؤسسه است. تصمیم‌گیری مشترک همان مستولیت پذیری مشترک می‌باشد و این دقیقاً همان جنبه‌ای است که برخی از اعضای اتحادیه‌های کارگری در آسیا و دیگر نقاط جهان را در مورد مشارکت کارگران تاخته‌شده ساخته است. نهایتاً اگر هدف، دستیابی به افزایش بهره‌وری است، پذیرش برخی از

مسیر اقتصاد غیر وابسته و ساختار ملی، همگی با اهمیت بوده و نمی‌توان آنها را در سطح مؤسسه مرفوع کرد. مورد دیگر، مسائل دشوار ناشی از خصوصی کردن مؤسسه‌ات عمومی می‌باشد که موضوع بسیار عمد و بحث‌انگیز در پاکستان، فیلیپین و دیگر کشورهای آسیایی است و آن فقط می‌توان با موارد سیاسی کشور مورد نظر حل کرد. در چنین موقعیتهایی، مراجع عمومی بویژه دولت و مراجع قانونگذاری نمی‌توانند به سادگی کنار بگذشند. وهمان گونه که در اغلب کشورهای نمونه‌هایی از این همکاری عبارتند از هیئت‌های متعدد در نهادهای سه‌جانبه در هندوستان، پاکستان و دیگر قواین استخدامی که توسط سه طرف فرادراد در بسیاری از کشورهای آسیایی به امضاء رسیده است.

نتیجه

همانطور که تجربه چندین کشور آسیایی نشان می‌دهد، مسئله مهم حصول اطمینان از این امر است که عقاید و اصول تعیین شده توسعه سازمانهای کارگری و کارفرمایی و مقامات دولتی که به کل اقتصاد و سطح ملی مربوط می‌شود به راه حل‌های عملی در سطح کارگاه بروگردانده شده

اشکال مشارکت کارگران الزامی است. و در این مورد تصور می‌شود مخالفت وجود نداشته باشد.

روابط صنعتی خرد و کلان

روابط داخلی میان روابط صنعتی در سطح اقتصاد خرد همین روابط در سطح اقتصاد کلان، مسائلی را در همه جا مطرح می‌کند. توازن یکنواخت و تعادل بین این دو، یک هدف غایی است که به ندرت حاصل می‌گردد. این مطلب در مباحثت مربوط به تمرکز در برابر عدم تمرکز مذکرات دسته‌جمعی در بسیاری از کشورهای اروپایی که نیروهای ذیفع در جهات متصاد عمل می‌کنند، آمده است. در این مورد بخصوص مثالهای جالب مربوط به پیشرفت‌های اخیر در فرانسه، ایتالیا، آلمان و سوئیس است. آن گونه که در آسیا طرح‌ریزی شده است، عدم تمرکز کامل روابط کار در کارخانه یا مؤسسه غیرقابل تصور است زیرا درگیریهای ناشی از وضعیت اقتصادی جهان، نوسانات در نرخهای ارز و حمایت از محیط زیست جهانی و محدودیتهاي تعیین شده

صنعتی شده غرب دیده می‌شود از فرآیند روابط صنعتی خود را دور نگهدازند. مثال دیگر، در سنگاپور تعیین مزد ثابت به مذکرات در سطح مؤسسه شخصاً در یک قالب تدوین شده توسط "شورای ملی مزدها" که یک هیأت مرکزی سه‌جانبه است، واگذار شده است. در این جنبه نیز مطابق با رویه کلی این گزارش، راه حل‌های توافق شده بر راه حل‌های تحریمی ترجیح دارند. این به معنای آن است که سیاست روابط صنعتی ملی نباید به وظيفة دولت یا حداقل به تهایی با هیئت‌های قانونگذاری باشد، بلکه باید نتیجه مشاورات و مذاکرات سه‌جانبه بین سازمانهای کارفرمایی و سازمانهای کارگری و مقامات دولتی در بالاترین سطح باشد. در طرحهای توسعه ملی و مشکلات موجود در

و توسعه مدیریت و کارگران و نمایندگان آنها در محل کار آجرا می‌شوند. از طرف دیگر، واقعیتها، محدودیتها، انتظارات و شیفتگی کارگران و کارفرمایان در مؤسسه‌ات آسیایی باید در تدوین سیاستهای روابط صنعتی در سطح بالای هرکشور انعکاس یابد. هدف از همکاری "نیروی کار- مدیریت" بهره‌وری بیشتر است. چنین همکاری‌هایی فقط در صورتی می‌تواند عملی گردد که آنرا در تمام سطوح اقتصاد ملی گسترد و هم‌امنگ کنیم و آنها را به صورت بنخشی طبیعی و مهم از طرز تلقی مردم درآوریم.

۱- ترکیب چند اتحادیه را فدراسیون گویند.

۲- ترکیب چند فدراسیون را کنفرادسیون می‌نامند.